

ANALIZA STAVOVA STUDENATA GEOGRAFIJE SVEUČILIŠTA U ZAGREBU PREMA POLITIČKOJ SITUACIJI I ODNOSIMA U HRVATSKOJ

THE ANALYSIS OF VIEWPOINTS OF GEOGRAPHY STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF ZAGREB ON THE POLITICAL SITUATION AND RELATIONS IN CROATIA

JELENA LONČAR

Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek, Marulićev trg 19/II, 10000 Zagreb / *University of Zagreb, Faculty of Science, Department of Geography*, e-mail: jloncar@geog.pmf.hr

DOI: 10.15291/geoadria.1414

UDK: 316.644-057.87:32(497.5)=163.42=111

Prethodno priopćenje / *Preliminary communication*

Primljeno / *Received*: 2017-22-11

Ovaj rad istražuje mišljenja, stavove i odnose dijela preddiplomskih i diplomskih studenata sveučilišnog studija geografije (PMF, Sveučilište u Zagrebu) prema politici u Hrvatskoj, kako je oni doživljavaju te na koji način komentiraju određene političke događaje. Istraživanje je provedeno u razdoblju od 17. do 22. svibnja 2017. na uzorku od 173 studenata što čini 64 % ukupnog broja studenata geografije na Zagrebačkom sveučilištu. Rezultati ankete pokazuju da studentska populacija, iako predstavlja buduću intelektualnu snagu Hrvatske, nema značajnijeg interesa za politiku te da je njihov angažman, sudjelovanje u političkim strankama kao i uključivanje u političke procese, na vrlo niskoj razini zbog uglavnom visoke razine nepovjerenja prema političarima, političkim institucijama, ali i političkom sustavu općenito.

KLJUČNE RIJEČI: studenti geografije, politički stavovi, politička mišljenja, politička geografija, Hrvatska

This paper examines the opinions, viewpoints and attitudes of a number of undergraduate and graduate university students of geography (Faculty of Science, University of Zagreb) related to Croatian politics, how they experience it and in what manner they comment on certain political events. The research was carried out in the period between 17 and 22 May 2017 on a sample of 173 students which makes 64% of the number of geography students at the University. The survey results show that the student population, although representing Croatia's future intellectual force, shows no significant interest in politics and that their engagement, participation in political parties as well as involvement in political processes are at a very low level mostly due to high level of distrust towards politicians, political institutions but also political system in general.

KEY WORDS: geography students, political viewpoints, political opinions, political geography, Croatia

UVOD

Mlade, a onda i studente kao dio iste dobne skupine, ponajprije određuje njihova razmjerno niska životna dob. Granice mladosti arbitrarno su određene, pri čemu se u suvremenom društvu uočava tendencija njihova pomicanja prema zrelijoj životnoj dobi, što se prepoznaje kao fenomen produžene mladosti (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.). To se osobito odnosi na suvremenu generaciju studenata, koje aktualna ekonomska i društvena kriza u Europi motivira da svoj studentski status žele što više produljiti (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.). Ni tijekom povijesti odaziv mladih nije nigdje bio značajno velik. Prema Eurobarometru, postotak Europljana između 15 i 30 godina koji su glasovali pao je s 80 % 2011. godine na 73 % 2013. te na samo 63 % 2015. godine. Kako mladi ljudi imaju usko viđenje od čega se sastoji politička aktivnost – uglavnom je poistovjećuju s političkim strankama – iz njihove perspektive fleksibilne forme političke participacije (prosvjedi, demonstracije, volontiranje) su nepolitičke po prirodi i stoga se smatraju pozitivnijima nego one aktivnosti povezane s političkim strankama čija je reputacija vrlo niska. Korupcijski skandali a time i neuspjeh da se osiguraju javna dobra koja se očekuju da ih političke stranke osiguraju, kao što su poslovi i stabilnost, oblikovala su percepciju mladih ljudi da je politička klasa koruptivna, a stare elite u nemogućnosti zadovoljiti njihove potrebe. Percepciju je dodatno pogoršala ekonomska kriza koja je dovela do rekordno visokih stopa dugotrajne nezaposlenosti mladih (MAROCCHI, 2016). Lokalne i regionalne vlasti mogu imati ulogu osiguranja da se glas mladih čuje u procesu donošenja odluka pridonoseći time uklanjanju izvora razočaranja i nudeći im mogućnosti za stvarnu participaciju koju predlaže Revidirana europska povelja o Sudjelovanju mladih u lokalnom i regionalnom životu (URL 3).

Što se, dakle, mladih tiče, njihovu društvenu ovisnost često prati paternalistički odnos društva prema njima. Jer, ako su mladi populacija koja je u osjetljivoj fazi razvoja i stoga treba uživati društvenu zaštitu, isto to društvo tendira promatrati mlade kao nedorasle za sudjelovanje u društvenom životu i odlučivanju. Paternalistički odnos u suv-

INTRODUCTION

Young people and university students, who are part of this age group – are identified in the first place by their relatively young age. The young age limits are arbitrarily defined, wherein there is an observable tendency in contemporary society to shift them toward more mature age, which is recognized as the extended adolescence phenomenon (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014). This is especially relevant of the contemporary generation of university students, who are motivated by the current economic and social crisis in Europe to extend their student status as much as possible (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014). Historically, youth turn out has never been particularly high anywhere but young people have further retreated from the ballots over recent years. According to Eurobarometer, the percentage of Europeans aged 15-30 who voted in an election plummeted from 80% in 2011, to 73% in 2013, and to 63% in 2015. As young people have a narrow understanding of what constitutes political action – which they mainly associate with the activity of political parties – from their perspective, the flexible forms of political participation (demonstrations, protests, volunteering) are non-political in nature, and therefore considered more positive than activities connected with political parties, whose reputations are at an all-time low. Corruption scandals and the failure to provide the public values that political parties are expected to deliver – such as jobs and stability – have shaped young people's perception of the political class as a corrupt and old elite unable to cater to their needs. This perception was worsened by the economic crisis, which led to record high long-term youth unemployment (MAROCCHI, 2016). Local and regional authorities can play a role in enabling young people to have their voice heard in decision-making processes by contributing to the elimination of sources of disillusionment and offering young people possibilities for real participation as proposed by the Congress Revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life (URL 3).

Hence, regarding young people, their social dependability is frequently followed by society's paternalistic attitude toward them. Because if the youth is the population which is in a delicate development stage and, therefore, requires the benefit of social pro-

menim je društvima istodobno protkan pristupom mladima kao dijelu populacije s najviše inovativnih i kreativnih potencijala (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.). Ovdje se može primijetiti da potonje ponajviše može vrijediti za studente kao potencijalno najkompetentniji segment svake generacije mladih. Pri tome takva očekivanja rastu paralelno s rastom potrebe za društvenim promjenama nužnim u razdobljima društvenih kriza kao što je današnja (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.).

Institucije mogu imati nefleksibilne odnose prema promjenama i rutina koja traje nekoliko desetljeća može akumulirati sile inercije. S ovog stajališta, mlade generacije mogu indirektno podnositi nasljeđe npr. totalitarnog sustava, što može utjecati na njihovu političku kulturu. Utjecaj posredovanog nasljeđa može se promatrati u odsutnosti mladih iz politike, političkoj zbunjenosti, odnosu prema autoritarizmu, povjerenju prema institucijama itd. (SOLYOM, 2011.).

Mladi su već u tranzicijsko razdoblje ušli kao gubitnici, a to su i ostali u svim izbornim ciklusima i promjenama vlasti, i to unatoč zasićenosti javnosti istim licima u hrvatskoj politici. Odsutnost mladih iz tijela vlasti povezana je i s činjenicom da su njihovi interesi vrlo rijetko u žarištu zanimanja političkih aktera i institucija vlasti, što njihovu marginalizaciju dodatno učvršćuje. Ipak, takav marginalizirani politički status mladih nije razlog da predmet istraživanja ne bude njihov odnos prema politici, dapače (ILIŠIN, 2005.).

Ne treba čuditi što različita istraživanja pokazuju kako mladi, ali u velikoj mjeri i odrasli, u Hrvatskoj nemaju dostatno razvijenu građansku kompetenciju i ne posjeduju znanja iz područja ljudskih prava, kulturnih različitosti, politike i političkih procesa, kao ni osnovna znanja o demokraciji, a smatraju ih važnima za život u suvremenom društvu. Dodatno, mladi nemaju razvijene socijalne vještine odnosno osjećaj potrebe za javnim djelovanjem i aktivizmom, a uz rezultate istraživanja i svakodnevno iskustvo govori o prisutnosti nedemokratskih stavova i vrijednosti, primarno neuvažavanja različitosti, spremnosti na diskriminaciju, isključivanje, cenzuriranje i korištenje nasilja (URL 1). Ovaj rad nastojat će stoga pobliže približiti političke stavove i mišljenja jednog dijela studentske populacije, to jest studenata

tection, that same society tends to view the young as not adequate for taking part in social life and making decisions. At the same time, the paternalistic attitude in contemporary societies is interwoven with the approach toward young people as the portion of society with the most innovative and creative potential (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014). One may observe here that the latter can mostly apply to university students as potentially the most competent segment of every young generation. In this connection, such expectations grow analogously with the growth of the need for social changes necessary in the times of social crises, like the one we are currently experiencing (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014).

Institutions can have inflexible reactions to changes, and a routine lasting several decades can accumulate inertia. From this point of view, the young generations may indirectly bear some heritage of the totalitarian system, which can affect their political culture. The influence of mediated heritage can be observed in abstinence from politics, in political perplexity, in relation to authoritarianism, in trust in institutions etc. (SOLYOM, 2011).

The young entered the transition period already on the losing side, and they have remained in that position through every election cycle and transfer of power, despite the public being oversaturated with the same faces in the Croatian politics. The absence of young people in government bodies is associated with the fact that their interests rarely become the focus of political protagonists and government institutions' attention, which additionally strengthens their marginalization. However, such marginalizing political status of the young is indeed not the reason to exclude their attitude toward politics as a research topic (ILIŠIN, 2005). It should not come as a surprise that different studies indicate that in Croatia young people, but also older to a great degree, have insufficiently developed civic competence and do not possess the knowledge of human rights, cultural differences, politics and political processes, nor basic understanding of democracy, and yet consider them important for living in a contemporary society. Furthermore, the young have no developed sense of public activism and, along with research results, everyday experience reveals the presence of undemocratic viewpoints and values, primarily neglecting differences, willingness for discrimination, exclusiveness, censorship and the

geografije. Najveći broj anketiranih studenata je s Preddiplomskog sveučilišnog studija geografije, smjer istraživački, te Preddiplomskog sveučilišnog studija smjer znanosti o okolišu, Integriranog prediplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Geografija-povijest, smjer nastavnički (studenti pohađaju dio predavanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu) te Diplomskog sveučilišnog studija Geografija, smjer nastavnički, kao i Diplomskog sveučilišnog studija Geografija, smjer prostorno planiranje i regionalni razvoj.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Za ovaj rad analizirana je literatura o prethodnim istraživanjima mladih i njihovih stavova o politici te je provedeno anketno istraživanje koje je dalo primarne podatke za daljnju analizu. Anketiranje je provedeno u razdoblju od 17. do 22. svibnja 2017. na Geografskom odsjeku PMF-a, Sveučilišta u Zagrebu. Kao što je spomenuto, studenti su s Preddiplomskog sveučilišnog studija geografija, smjer istraživački (70 studenata), te Preddiplomskog sveučilišnog studija smjer znanosti o okolišu (24 studenta), Integriranog prediplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Geografija-povijest, smjer nastavnički (53 studenta) te Diplomskog sveučilišnog studija Geografija, smjer nastavnički (13 studenata), kao i Diplomskog sveučilišnog studija Geografija, smjer prostorno planiranje i regionalni razvoj (13 studenata). Riječ je, dakle, o studentima od 18 do 25 godina starosti koji se mogu uzeti kao predstavnici mlađe populacije (ili studija slučaja), iako njezina manjeg dijela (onog koji studira), i njihovih stavova vezanih uz politiku.

Anketni upitnik koji su studenti ispunjavali dobrovoljno, u papirnatom obliku, sastoji se od 40 pitanja na koja je bilo potrebno zaokružiti odgovor ili napisati mišljenje prema vlastitom opredjeljenju. Pitanja su razvrstana u nekoliko cjelina:

- osobine ispitanika (spol, dob, sredina iz koje potječe, to jest domicil, veličina obitelji)
- odnos prema politici (prati/ne prati, koliko često, vanjski utjecaj na političke stavove, politička orijentacija)

use of violence (URL 1). Therefore, the aim of this paper is to provide an insight into the political viewpoints and opinions of a part of the student population, i.e. geography students. The largest portion of the surveyed students are enrolled in the Undergraduate Research Programme in Geography study, Undergraduate Study Programme in Environmental Sciences, the University study in Geography and History; Course: Education (students attend some of the lectures at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb), the Graduate University study in Geography; Course: Education as well as Graduate study programme of Spatial Planning and Regional Development.

RESEARCH METHODOLOGY

For the purposes of this work the author consulted the literature on previous studies on the youth and their political viewpoints, and conducted a survey which provided primary data for further analysis. The survey was conducted in the period between 17 and 22 May 2017 at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb. As mentioned above, surveyed students are enrolled in the Undergraduate Research Programme in Geography (70 students), Undergraduate Study Programme in Environmental Sciences (24 students), the University study in Geography and History; Course: Education (53 students), the Graduate University study in Geography; Course: Education (13 students), as well as Graduate study programme of Spatial Planning and Regional Development (13 students). The students in question are between 18 and 25 years of age and their opinions can be taken as case study for younger population (although of its smaller part i.e. those who are studying) concerning politics.

The survey questionnaire, which was voluntary and in paper form, consisted of 40 multiple choice questions with the option of writing an opinion according to the student's personal standpoint. The questions were grouped into several units:

- Respondent's characteristics (sex, age, place of origin, i.e. domicile, size of family)
- Attitude toward politics (follows/does not follow, how often, external influence on political view-

- percepcija hrvatske vanjske politike
- percepcija i mišljenje o hrvatskoj politici i političarima općenito
- odnos prema političkim tijelima (Sabor, Predsjednik, strane institucije).

Na temelju odgovora provedena je analiza stavova i odnosa studenata geografije prema politici u Hrvatskoj. S obzirom na to da su ubrzo nakon provedene ankete bili predizborna kampanja i lokalni izbori, moguće je da su studenti bili nešto senzibiliraniji za politička pitanja nego što bi bili da se anketa održala u vrijeme kada nije bilo izbora.

PRETHODNA ISTRAŽIVANJA

Zanimanje za politiku smatra se jednim od temelja građanske obveze u odrasloj dobi. Stoga postoji potreba za studijama koje mogu pokazati višeznačne aspekte studentskih političkih pogleda (BRANDINI, 2015.). Studentima je, kao podskupini mladih, društvo oduvijek nametalo etikete progresivnih, slobodoumnih, intelektualaca, onih koji promišljaju i delibiraju o realnosti, kritički se osvrćući na aktualnu društvenu i/ili političku situaciju. Upravo se zbog toga često promatraju „kao avangarda mladih koja promovira nove trendove na svim društvenim područjima”. Ipak, mladi se u Hrvatskoj nisu uspjeli organizirati i legitimirati kao prepoznatljiv politički subjekt (KOVAČIĆ, 2014, prema ILIŠIN, 2008., 227).

Studenti su stoga populacija u društvu čiji su stavovi i uloga uvijek zanimljivi za proučavanje u društvenim znanostima. U ovom kontekstu, to jest proučavanjem odnosa studenata prema politici, demokraciji, vrijednostima, generacijskim problemima, europskim integracijama i drugim političkim procesima do sada su se uglavnom bavili istraživači s Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu, koji su osim studenata prikupljali i mišljenja mladih iz drugih društvenih kategorija (srednjoškolci, nezaposleni mladi i sl.). Najbrojnije i najsveobuhvatnije radove i studije napisali su V. Ilišin, M. Kovačić i A. Gvozdanović.

Studenti su, kao i učenici srednjih škola, u situaciji u kojoj se od njih tek očekuje da u obra-

points, political orientation)

- Perception of Croatian foreign politics
- Perception and opinion on Croatian politics and politicians in general
- Attitude toward political entities (the Parliament, the President, foreign institutions).

Based on the answers, the analysis of viewpoints and attitudes of geography students toward politics in Croatia was carried out. Considering that soon after the survey was conducted an election campaign and local elections were held in Croatia, it is possible that the students were somewhat more perceptive to political issues than they would have been if the survey had been taken when there were no elections.

PREVIOUS STUDIES

Interest in politics has been regarded as the foundation of civic commitment in adulthood. Therefore, there is a need for studies that can show the multifaceted aspects of students' view of politics (BRANDINI, 2015). University students, as a subgroup of the youth, have always been labelled by society as progressive, free-thinking, intellectuals, those who evaluate and deliberate reality, critically reflecting on an actual and/or political situation. It is precisely because of that that they are frequently seen “as a vanguard of the young who promote new trends in all social domains”. However, the young in Croatia did not succeed in organizing and legitimizing as a recognizable political subject (KOVAČIĆ, 2014 according to ILIŠIN, 2008, 227).

Therefore, university students are a population in society whose viewpoints and role are always interesting to study in social sciences. In this context, that is, analysing the attitudes of university students toward politics, democracy, values, generational problems, European integration and other political processes has thus far been done chiefly by researchers at the Institute for Social Research in Zagreb, who have also collected opinions of young people from other social categories (high school students, young unemployed persons etc.) in addition to opinions of university students. The most numerous and most comprehensive works and studies were written by V. Ilišin, M. Kovačić and A. Gvozdanović, which is also clear from

zovnom procesu steknu znanja i vještine potrebne za budući profesionalni rad. Stoga tradicionalno poimanje studentskog razdoblja naglašava stjecanje znanja kroz predavanja i seminare, kao temeljnu odrednicu njihova akademskog razvoja. No suvremeniji pristupi ovakvo gledište nadopunjavaju potrebom uključivanja studenata u različite aktivnosti, što je važna determinanta socijalizacije budućih društvenih elita (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.). Ti autori tvrde da studenti uče demokraciju djelujući, odnosno da znanja koja dobivaju na Sveučilištu u okviru formalnog obrazovanja nadopunjuju vještinama i stavovima potrebnim da bi postali demokratski kompetentni i aktivni građani. Tako studenti, kao i drugi mladi, mogu djelovati na institucionalnoj, priinstitucionalnoj i izvaninstitucionalnoj razini, ovisno o njihovoj (ne)afilijaciji pojedinom obliku participacije (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.).

Politički angažman mladih i nadalje se promatra kao nužan preduvjet za osnaživanje građanstva i demokratski razvoj suvremenih društava. To uključuje izgradnju inkluzivnih i prosperitetnih društava u kojima svi građani trebaju imati informacije, mišljenja, pravo, prostor i mogućnosti za aktivno sudjelovanje u procesima donošenja odluka i aktivnostima koje pridonose izgradnji boljeg društva (ILIŠIN, 2014.).

ANALIZA POLITIČKIH STAVOVA STUDENATA GEOGRAFIJE – REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U provedenom istraživanju na Geografskom odsjeku PMF-a sudjelovalo je ukupno 173 studenata što čini 64 % ukupnog broja studenata na Geografskom odsjeku (svih godina studija i svih studijskih smjerova). Od toga broja ispitanih, najveći udio studenata bio je u kategoriji 21 – 24 godine (54,3 %), zatim u kategoriji 18 – 20 godina, dok je onih starijih od 25 godina bilo samo 2,3 %. Ujedno anketirano je bilo 95 studenata (55 %) odnosno 78 studentica (45 %).

Kada se analizira mjesto prebivališta odnosno sredina iz koje studenti dolaze, najviše ih je iz velikih gradova (42 %), slijede ruralna područja (29,4 %) te s neznatno manjim udjelom mali

the literature.

University students, as well as high school students, are in a situation where they are expected to acquire - through educational process – knowledge and skills necessary for future professional labour. Therefore, the traditional understanding of university study period emphasizes obtaining knowledge through lectures and seminars, as a basic guideline of their academic development. However, more contemporaneous approaches fill up the gaps in this viewpoint with the need for students' involvement in different activities, which is an important determinant in the future social elite's socialization (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.). These authors claim that university students learn about democracy through acting; in other words, knowledge that they acquire at the university as part of their formal education is supplemented with skills and viewpoints necessary for them to become democratically competent and active citizens. That way, students, as well as other young people, can act on an institutional, inter-institutional and non-institutional level, depending on affiliation to a particular form of participation (ILIŠIN, KOVAČIĆ, 2014.).

Political engagement of young people is still viewed as a necessary prerequisite for strengthening of citizenry and democratic development of modern societies. This includes construction of inclusive and prosperous societies in which every citizen needs to have access to information, opinions and the right, space and opportunities for active participation in the processes of decision making and activities which contribute to development of a better society (ILIŠIN, 2014.).

THE ANALYSIS OF POLITICAL VIEWPOINTS OF GEOGRAPHY STUDENTS – RESEARCH RESULTS

A total of 173 students participated in the research conducted at the Department of Geography of the Faculty of Science, which amounts to 64% of all the Department's students (all years and study programmes). Of that number, the highest percentage of students falls under the category 21-24 years of age (54.3%), followed by the category 18-20 years of age, while the students older than 25 years made only 2,3% of the surveyed group. At the same time, 95 of the surveyed students (55%) were males and 78 were

gradovi (28,3 %). Među ispitanicima nije uočena direktna veza između političkim stavovima i mjestom boravka odnosno sredine iz koje su podrijetlom.

Razlozi (ne)izlaska na izbore

U anketi je uzeto u obzir i iz koliko brojne obitelji studenti potječu, malobrojne ili mnogobrojne (misli se na suživot s više od pet članova uže, ali i šire obitelji), što je smatrano jednim od faktora koji bi mogao odrediti politički stav. Da potječu iz brojne obitelji istaknulo je 31,8 % ispitanih, dok iz manje brojne obitelji potječe 67 % ispitanih, no kao i kod mjesta podrijetla, brojnost obitelji nije se pokazala kao značajan faktor koji utječe na formiranje studentskih mišljenja vezano uz političku situaciju u Hrvatskoj.

Uvod u pitanja vezano uz odnos prema politici započet je pitanjem izlaze li studenti na lokalne, parlamentarne i predsjedničke izbore. Pri tome je 123 studenta (ili 71,1 %) reklo da redovito izlaze na sve navedene izbore, dok njih 47 ili 27,25 % ne izlazi redovito na izbore. Samo 1,7 % studenata odbilo je odgovoriti na postavljeno pitanje. Također studentima je pružena prilika da obrazlože zašto izlaze odnosno ne izlaze glasovati na izborima. Kao glavni razlog zbog kojih izlaze na izbore, studenti su naveli da je to njihova građanska dužnost odnosno građansko pravo (njih 39 %). Sljedeći najučestaliji odgovor bio je da žele sudjelovati u odabiru vlasti (6,35 %), zatim da je svaki glas važan za društvo (3,5 %), tko ne glasa nema pravo na žalbu; jer je obitelj jako politički nastrojena/ jer idu i roditelji, žele podržati svoju stranku kao i da je bitno iskoristiti pravo glasa i biti dio demokratskog poretka (1,15 %). Ostali odgovori bili su manje zastupljeni i uglavnom je na njih dao odgovor samo jedan student: Svatko bi trebao izaći na izbore, ne vidim zašto ne; Zbog mogućnosti izražavanja vlastitog političkog stava u svrhu boljitka društva; Glasao sam zbog toga što sam mislio da će se stanje u državi promijeniti nabolje; Nadam se da će moj glas pridonijeti pokretanju promjena koje su nužne u današnjem društvu; Ići ću uvijek na izbore jer želim izraziti svoje mišljenje, makar prekrizio listić; Zato da poništim listić da netko ne bi zloupotrijebio moj glas; Građanin svake zemlje ne smije biti apolitičan, jer politička scena determinira,

females (45%).

The analysis of the students' residence and places of origin shows that the majority comes from big cities (42%), followed by students from rural areas (29.4%) and smaller cities with an insignificantly smaller percentage (28.3%). No direct correlation between the political viewpoints and places of residence or places of origin was observed among the respondents.

Reasons for (non)voting

During the survey, the number of student's family members, whether they are a numerous family (more than 5 immediate and extended family members) or not, was taken into account, which was considered as one of the factors that could determine one's political viewpoint. Of the surveyed students, 31.8% stated they come from large families, while 67% have smaller families, although, as was the case in terms of point of origin, the family size did not prove to be an important factor determining the formation of students' opinions regarding Croatia's political situation.

The introductory question to the section regarding attitude toward politics was whether they go to the polls during local, parliamentary or presidential elections. A total of 123 students (71.1%) said they go to the poll on a regular basis, while 47 of them (27.25%) do not go. Only 1.7% of the students refused answering the question. In addition, the students were given an option to explain their reasons for going or not going to the election polls. As the main reason for going, the 39% of the students stated it is their civil obligation, that is, their civil right. The following most frequent answer was that they want to participate in choosing their government (6.35 %) and that each vote is important for society (3.5%) those who vote have no right to complain (1.15%), influence of the family/parents who are very political (1.15%), support to the certain political party, to use one's right to vote (1.15%) and be a part of democratic system (1.15). Other answers were much less numerous and they were mostly represented with one answer, like: Everyone should go to the election polls, I cannot see why they would not; Because of the opportunity for expressing personal political viewpoint for the betterment of society; I voted because I believed the situation in the country would change for the better; I hope my vote will contribute to initi-

oblikuje i utječe na njegov privatni i poslovni život kao pojedinca, ali i na cjelokupno društvo; Glasam jer sam punoljetna osoba i sposobna svoje političke stavove izraziti na izborima; Politika je ogledalo naroda, ako ne izlaziš na izbore, ne možeš očekivati da će biti bolje; Bitno je birati ljude koji će odlučivati za čitav narod; Zbog zanimanja za politiku; Mi mladi krojimo sudbinu i budućnost Hrvatske; Treba izlaziti na izbore i birati kako bi se maknuli nesposobni političari koji već 25 godina vode RH; Mislim da je svaki glas važan iako sam svjestan blage nepravедnosti izbornog sustava; Iz zajeбancije; Izašao sam samo na lokalne izbore jer sam znao za koga želim glasati; Da izrazim svoje mišljenje; Zato što smatram da neizlaskom na izbore ne pridonosim izboru koji je realan; Pratim politiku i podržavam alternativne političke opcije; Da razbijem uhljebničku oligarhiju; Dužnost je svih građana da pokušaju zaustaviti ovaj kriminal koji se događa.

Glavni razlozi zbog kojih studenti ne izlaze na glasovanje su što nisu bili u mjestu prebivališta u vrijeme kada su se izbori održavali, što je i za očekivati kod studentske populacije koja često privremeno stanuje izvan svojega stalnog mjesta prebivališta (iako postoji mogućnost glasovanja izvan mjesta prebivališta izdavanjem potvrde za glasovanje, očito je da tu mogućnost nisu mogli ili nisu bili zainteresirani iskoristiti) – njih 12, a neki od njih (uglavnom određen broj studenata 1. godine preddiplomskih studija) još nisu bili u mogućnosti ostvariti svoje pravo glasa jer su bili maloljetni (pet studenata) u vrijeme održavanja izbora. Ostali studenti ističu kao razlog za neglasanje neodgovarajuće kandidate i mogućnosti te općenito nezainteresiranost za politiku (devet studenata). U manjem broju slučajeva ističe se nedostatak vremena, uvjerenost da političari rade u svoju korist te ne žele ostati živjeti u Hrvatskoj (šest studenata). Ostali odgovori su: Ne želim sudjelovati u glasanju; Izlazila sam na predsjedničke izbore, ne na lokalne, jer gradonačelnik nije toliko bitan; Pokušavam ostati što više izvan okvira politike; Uzaludan trud; Zbog nezadovoljstva izborom; Ne mogu se odlučiti za koga bih glasala, danas političari previše obećavaju; Glasao sam zbog pritiska roditelja; Općina iz koje dolazim broji 1000 stanovnika i smatram da je samo njezino postojanje te trošak izbora nepo-

ating changes that are necessary in today's society; I will always go to the election polls because I want to express my opinion, even if I cross off the voting slip; In order to invalidate the voting slip, so that someone would not abuse my vote; Every country's citizen must not be apolitical, because political scene determines, shapes and influences their private and business life as an individual, but also the whole society; I vote because I am a person of age and I am capable to express my political viewpoints through elections; Politics is the mirror of people, if you do not go to the election polls, you cannot expect for things to be better; It is important to elect people who will make decisions for the whole nation; Because of an interest in politics; We, young people, shape the destiny and future of the Republic of Croatia; You should go to the election polls and choose to remove incompetent politicians that have led the Republic of Croatia for 25 years; I think every vote is important, although I am aware of the slight unfairness of the election system; To screw around; I voted only on the local elections because I knew for who I wanted to vote; To express my opinion; Because I believe that by not going to the election polls I do not contribute to the option which is realistic; I follow politics and support alternative political options; To crush the oligarchy of unconditional employment and It is an obligation of all citizens to attempt preventing this criminal activity that is occurring.

Main reasons for students not going to the election polls is their absence from place of residence during elections, which is to be expected among the student population which often temporarily resides outside their permanent places of residence (although there is an option to vote outside one's residence by obtaining a written approval, it is obvious the students could not make use of that option or were not interested in doing so) – 12 students chose this answer, and some of them (particularly a certain number of first year undergraduates) were not able to realize their right to vote since they were under-age (5 students) when the elections took place. Other students single out inadequate candidates, lack of opportunity and indifference toward politics in general as reasons for not going to the polls (9 students). A lower number students also stressed out that: I do not vote because I have no interest in politics and I believe politicians work solely for their own benefit and not for the ben-

trebno bacanje novca; Loši kandidati, mali broj nezavisnih lista, dominacija nacionalnih stranaka; Nisam okružena ljudima koji ikad razgovaraju o politici pa ni ne znam što se događa, ne pratim ni ne gledam vijesti; Ne glasam jer sam zasićen politikom koju vode naši političari, velika većina je nesposobnih; Ne glasam jer ne osjećam mogućnost konkretnih promjena bez obzira na promjene postojećih opcija te Ne glasam jer me izbori ne zanimaju i smatram da je sve najmješteno; Ne želim biti dio nečije prljave igre (Anketno istraživanje, 2017.). Treba napomenuti da dio ispitanih nije želio odgovoriti odnosno obrazložiti svoj stav na navedeno pitanje

Politika kao područje studentskog (ne)interesa

Također, bitno je spomenuti da je u europskim i svjetskim okvirima spuštanje dobne granice na 16 godina za ostvarivanje prava glasa – u pravilu aktivnog, i to na lokalnim razinama – rijetka pojava te da se i kod nas o tome već dulje raspravlja, uglavnom u okvirima nekih političkih stranaka i udruga mladih (ILIŠIN, SPAJIC VRKAŠ, 2015.). No činjenica je da i mladi s 18 i više godina ne iskorištavaju svoje pravo glasanja iako na to imaju pravo (ukupna izlaznost na zadnjim predsjedničkim izborima je bila samo 46,72 %).

Što se tiče praćenja političke situacije u Hrvatskoj, studenti ovdje najviše ističu da je prate (40,5 %) odnosno da je prate samo ponekad (42,8 %). Dosta visok postotak ispitanih studenata (16,2 %) istaknuo je da ih politika uopće ne zanima, a 0,6 % studenata ne prati je nikada. Kada je riječ o svjetskoj politici, rezultati su ponešto drukčiji. Svjetsku politiku prati 24,3 % ispitanih, čak 62,4 % studenata prati je samo ponekad, a 2,9 % nikada. Udio onih koje ne zanima svjetska politika je 9,8 %. Od onih koji prate politiku 21,4 % studenata prati je svakodnevno, 34,7 % oko 2-3 puta tjedno, a 24,9 % samo jedanput tjedno. Jedanput mjesečno politiku prati 14,5 % studenata, a uopće je ne prati 4,6 %.

Sliku o politici mladi stvaraju socijalizacijom u okviru određene političke kulture koju usvajaju putem medija, odgovarajućih obrazovnih sadržaja u školi, komunikacijom s članovima obitelji i vršnjacima te vlastitim iskustvom društvenog ili poli-

efit of the citizens of the Republic of Croatia; Because I will not live in Croatia (all together 6 students); I do not want to participate in voting; I voted on the presidential elections and not on the local elections, because the mayor is not that important; I try to stay outside of the political framework as much as possible; Futile effort; Because of unsatisfactory choices; I cannot decide for whom to vote, politicians promise too much these days; I voted because of my parents' pressure; The district I come from numbers 1000 residents and I believe its existence and the cost of elections are unnecessary waste of money; Bad candidates, small number of independent lists of candidates, dominance of national parties; I am not surrounded by people who ever talk about politics so I do not know what is happening, I never follow or watch the news; I do not vote because I am saturated with the politics our politicians conduct, the majority of them are incompetent; I do not vote because I do not feel the possibility for concrete changes, regardless of the changes of existing options; I do not vote because I have no interest in elections, I believe it is all framed and I do not wish to be a part of someone's foul play (Survey research, 2017.). It should be mentioned that a portion of the surveyed students refused answering, that is, explaining their standpoints concerning the question.

Politics as a domain of students (non)interest

Additionally, it is worth noting that in the European and global context, lowering the age-limit to 16 years for obtaining the right to vote – usually active right and on the local level – is a rare occurrence, and it has been debated in Croatia for a while now, mostly in the context of some political parties and youth associations (ILIŠIN, SPAJIC VRKAŠ, 2015). However, the fact is that young people, 18 years of age and older, do not make use of their right to vote, despite having that right (on the last Presidential elections in Croatia total turnout was only 46.72% of all voters).

As for following the political situation in Croatia, the students mostly stress they are interested in it (40.5%) or that they follow it occasionally (42.8%). A considerable percentage of the surveyed students (16.2%) emphasized that they have no interest in politics, and 0.6% of the students never follow politics. When speaking of foreign politics, the results are

tičkog angažmana (GVOZDANOVIĆ, 2014.). Stoga je i pitanje o tome koji su glavni izvori koji služe za prikupljanje informacija o politici posebno važno. Među studentima za informiranje najčešće se koriste internetski portali (75,7 %) i televizija (33,5 %), dok su ostali izvori poput novina ili nekih drugih izvora (ili ništa od navedenog) zanemarivi kao izvor informiranja. Kod ovoga pitanja bila je mogućnost višestrukog izbora pa su studenti mogli odabrati kao glavne izvore informacija nekoliko ponuđenih odgovora.

Studenti su također upitani raspravljaju li o političkoj situaciji sa svojim roditeljima, prijateljima ili kolegama, od čega je najveći postotak ispitanih (59 %) istaknuo da to čine samo ponekad, a 34 % da to čine redovito. Pri tome je vrlo zanimljivo da su ispitanici istaknuli kako na njihove stavove prema politici ne utječe nitko (64 %), a samo 18 % istaknulo je članove obitelji odnosno javne medije (13 %) kao one koji najviše utječu na njihove stavove. Oko 3 % navelo je da na njihove stavove utječe crkva odnosno profesori i nastavnici. U sklopu Geografskog odsjeka studenti Prediplomskog istraživačkog studija kao obvezan kolegij na 2. godini slušaju i Političku geografiju, koja im daje znanja o političkim pojmovima, odnosima i procesima, dok je za ostale smjerove taj kolegij izborni.

Istraživanjem se htjela ispitati i politička aktivnost studenata geografije. Njih 150 odnosno 86,7 % izjasnilo se kao politički neaktivno, a samo 17 ili 9,8 % politički aktivnima. Očito da je politička odnosno stranačka participacija studenata vrlo mala što govori o općem nepovjerenju prema ovakvom obliku političkog djelovanja među mladima.

Neki istraživači upućuju na druge oblike participacije kao što je informalno političko uključivanje koje je danas sve više prisutno među mladima, ženama te visoko obrazovanim pojedincima koji svoje političke stavove izražavaju kroz životni stil, to jest koristeći politički konzumerizam (GVOZDANOVIĆ, 2010.).

Na pitanje imaju li političko opredjeljenje, 46,8 % odgovorilo je da ima, a 48 % da nema političko opredjeljenje. Od onih koji imaju političko opredjeljenje (tu se misli na programe stranaka, to jest djelovanje stranaka u okviru programa lijevo-centar-desno) 20,8 % ističu da je to opredjeljenje, to jest orijentacija lijevo, 13,9 % desno, 15,6 %

somewhat different. Global politics is followed by 24.3% of the surveyed, and no less than 62.4% of the students follow it occasionally, while 2.9% never follow it. The percentage of those not interested in global politics is 9.8%. Out of those who follow politics, 21.4% do so every day, 34.7% follow it 2-3 times a week, and 24.9% of the surveyed follow it just once a week. Politics is followed once a month by 14.5% of the students, while 4.6% never follow it.

The young shape the image of politics through socialization in the context of a particular political culture which they acquire through media, appropriate educational subject matter in school, communication with family members and peers and personally experiencing social and political engagement (GVOZDANOVIĆ, 2014). Therefore, the question of what are the main sources used for gathering information about politics is especially important. Among the students, the most frequently used information tools are the Internet news portals (75.7%) and television (33.5%), while other sources, such as newspapers and other (or none of the above), are negligible as sources of information. This question had an option of multiple answers so the students could choose several of the offered answers as the main sources of information.

The students were also asked whether they discuss the political situation with their parents, friends or colleagues, and the highest percentage of the surveyed (59%) stated they do it sometimes, while 34% do it regularly. In this regard it is highly interesting that the surveyed students stressed that no one affects their political viewpoints (64%), while only 18% single out their family members and public media (13%) as being the most responsible for their viewpoints. Some 3% listed the church and professors and teachers as having influence on their viewpoints. At Department of Geography at the second year of undergraduate geography study, students acquire knowledge in the obligatory course Political Geography, which gives them knowledge on political terms, relations and processes. Other students (on different study programs) can enrol this course as optional.

The aim of the research was also to examine the political activity of geography students. No less than 150 of them (86.7%) declared themselves as being politically inactive, with only 17 politically active students (9.8%). It is clear that the political, i.e. partisan

centar, dok 49,7 % nema nikakvog političkog opredjeljenja ili preferencija. Ipak, unatoč svojoj slaboj političkoj participaciji, mladi imaju čvrste političke stavove koji su uglavnom konzistentni s demokratskim sistemom (ILIŠIN, POTOČNIK, 2010.).

Mišljenja o vanjskoj politici i političarima

Vežano za mišljenje o stabilnosti političke situacije u Hrvatskoj, čak 143 ili 82,7 % studenata smatra da je situacija nestabilna, dok 10,4 % nije znalo odgovoriti na postavljeno pitanje, a 5,2 % smatra da je situacija stabilna. Troje studenata nije željelo odgovoriti. Vežano uz hrvatsku vanjsku politiku, studenti su morali odlučiti je li ta politika prema njihovu mišljenju samostalna ili je pod određenim utjecajima. Čak 98 ispitanih smatra da vanjska politika nije samostalna i da se određene odluke donose u drugim institucijama i na drugim razinama što utječe i na stav Hrvatske (najčešće je to Europska unija). Samo dva studenta smatraju da je hrvatska politika dovoljno samostalna, a njih 38 djelomično. Trideset troje studenata ili njih 19 % nije znalo odgovoriti.

Očito je da je mišljenje studenata o vanjskoj politici Hrvatske nepovoljno jer 56,6 % ispitanih smatra da Hrvatska još uvijek nije dovoljno snažan faktor da bi mogla samostalno donositi svoje vanjsko-političke odluke. Kada se pita za mišljenje o tome imaju li na tu politiku određen utjecaj druge, politički jače europske zemlje odnosno njihov pritisak, s time se slaže 104 studenta ili njih 60,1 %. Da je to samo djelomično istina, smatra 26,6 % studenata, dok ih 6 % ne zna odgovoriti.

Ujedno, anketom se nastojao utvrditi stav studenata prema politici Hrvatske u odnosu na zemlje susjedstva. S obzirom na to, 109 studenata ili njih

engagement of the students is on a small-scale, which testifies to a general distrust toward this kind of political activity among the young people.

Some research show that other forms of participation such as informal political participation are more present nowadays, especially among the young, women and highly educated individuals who express their political views through their lifestyle, e.g. using political consumerism (GVOZDANOVIĆ, 2010).

When asked whether they have a political orientation (here there was offered political activity in the way of Party programmes: left-right-centre), 46.8% of the students answered affirmatively, while 48% said they are not politically oriented. Of the former, 20.8% state their orientation is left-winged, 13.9% are right-winged, and 15.6% are centrist, while 49.7% have no political orientation or preference. However, despite of their weak political participation, young people have firm political attitudes and values that are mostly consistent with the democratic system (ILIŠIN, POTOČNIK, 2010).

Opinions on foreign policy and politicians

At the same time, regarding the opinion on the stability of the political situation in Croatia, as high as 143 of the students (82.7%) believe the situation to be unstable, while 10.4% did not know how to answer the question, and 5.2% believe the circumstances are stable. Three students refused to give an answer. With regard to Croatian foreign politics, the students had to decide according to their opinion whether it is independent or under certain influences. 98 of students think that Croatian foreign politics is not independent enough, while only 2 think it is. Almost one quarter of students think that politics is partly independent and 19% of them can't answer

TABLICA 1. *Mislite li da je vanjska politika Hrvatske dovoljno samostalna, to jest donosi li vlastite odluke?*

TABLE 1 *Do you think that the foreign politics of Croatia is sufficiently independent, i.e. can the state make its own decisions?*

Ponudeni odgovor / Answer offered	Broj osoba koje su odgovorile na pitanje / The number of persons who answered the question	%
Da / Yes	2	1,2
Ne / No	98	56,6
Djelomično / Partially	38	22
Ne znam / I do not know	33	19
Ne želim odgovoriti / I do not want to answer	2	1,2

Izvor: Anketno istraživanje, 2017. / Source: Survey research, 2017

63 % smatra da hrvatska politika nije dovoljno jaka na području JI Europe (Srbija, Bosna i Hercegovina, Rumunjska, Bugarska, Crna Gora, Makedonija, Albanija, Grčka, prema Atlas Europe, 1997.), a da je, smatra 14,4 % studenata. Njih 39 ili 22,6 % nije znalo odgovoriti na ovo pitanje. Također, kada ih se upita bi li Hrvatska trebala postati politički lider među zemljama JI Europe, 47,4 % ih smatra da bi trebala postati lider, 23,7 % da ne bi i 26,6 % ne znaju odgovoriti na navedeno pitanje. Ujedno 2 % studenata nije željelo odgovoriti na postavljeno pitanje. Vrlo su zanimljivi i odgovori studenata na pitanje o tome misle li da zemlje u najbližem susjedstvu imaju pozitivno mišljenje o Hrvatskoj.

S obzirom na to da je ovdje riječ o studentima geografije koji imaju dobro razvijeno prostorno razmišljanje, iznenađuje relativno velik postotak (gotovo 50 %) onih koji su uvjereni u samo djelomično pozitivno pa čak i negativno mišljenje o našoj zemlji od strane susjeda.

U dijelu ankete koji se odnosi na stavove i mišljenja studenata vezano uz političare, čak 125 ili 72,3 % studenata smatra da političari imaju više negativan nego pozitivan utjecaj na društvo. Onih studenata koji smatraju da je taj utjecaj isključivo negativan ima 30 ili 17,3 %, a oni koji smatraju da je taj utjecaj više pozitivan nego negativan ima 1,7 %. Na postavljeno pitanje nije znalo odgovoriti 8,1 % studenata. Na pitanje smatraju li da su političari u Hrvatskoj vjerodostojni, 143 studenta ili 82,7 % odgovorilo je da nisu, 12,7% niti da jesu niti nisu, a 3,5% ne zna odgovor na navedeno pitanje. Da su političari u Hrvatskoj vjerodostojni ne smatra nitko od ispitanih studenata. Jedan od razloga nevjerodostojnosti političara može biti i nepovjerenje u njihovu transparentnost. Što se tiče transparentnosti, 38,2 % ispitanih smatra da izbori u

the question.

It is clear that the students' opinion on Croatia's foreign politics is unfavourable because 56.6% of the surveyed believes Croatia is still not a sufficiently strong factor to be able to make its own decisions regarding foreign politics independently. When asked for their opinion on whether those politics are influenced by other, politically more powerful European countries, 104 students (60.1%) agree. Only 26.6% of the students believe that to be just partially true, while 6% of the students do not know the answer.

Simultaneously, the survey aimed to determine the viewpoint of students toward Croatian politics in relation to the neighbouring countries. In this regard, 109 students (63%) believe Croatian politics is not strong enough for the region of South-Eastern Europe, while 14,4% of the students think otherwise. Thirty-nine students (22.6%) did not know how to answer this question. Additionally, when asked whether Croatia should become a political leader among the countries of South-East Europe (Serbia, Bosnia and-Herzegovina, Romania, Bulgaria, Monte Negro, Macedonia, Albania, Greece, according to Atlas Europe, 1997) 47,4% agree with that statement, 23.7% disagree and 26.6% of students do not know the answer. At the same time, 2% of the students did not wish to answer the question.

The students' answers to the question whether they think Croatia's immediate neighbouring countries have a positive opinion about Croatia are also quite interesting.

Given that the respondents are geography students, who possess a well-developed spatial thinking it comes as a surprise that there is a relatively high percentage (almost 50%) of those who are convinced of only partially positive or even negative opinion of neighbouring countries toward Croatia.

TABLICA 2. *Smtrate li da zemlje u najbližem susjedstvu imaju pozitivno mišljenje o Hrvatskoj?*

TABLE 2 *Do you believe its closest neighbouring countries have a positive opinion about Croatia?*

Ponudeni odgovor / Answer offered	Broj osoba koje su odgovorile na pitanje / The number of persons who answered the question	%
Da / Yes	11	6,4
Ne / No	63	36,4
Djelomično / Partially	81	46,8
Ne želim odgovoriti / I do not want to answer	-	-
Ne znam / I do not know	18	10,4

Izvor: Anketno istraživanje, 2017. / Source: Survey research, 2017

Hrvatskoj nisu uvijek transparentni, 27,2 % misli da su samo djelomično transparentni, a 12,7 % da su transparentni. Velik broj studenata, čak 20,8 %, nije znao odgovoriti na navedeno pitanje.

Uz postavljena anketna pitanja, uglavnom zatvorenog tipa, u dodatnim napomenama na kraju ankete studenti su mogli u slobodnoj formi napisati svoja mišljenja i stavove koja su smatrali važnima za izraziti, a koja možda nisu bila uključena u anketu. U tom smislu navode se i neki od odgovora studenata koje su mogli dati u kratkoj formi i tako dopuniti svoje odgovore. Neka od tih mišljenja vezana uz političare i politiku u Hrvatskoj:

- *Žalosno je što se na našoj političkoj sceni iznova gledaju isti obrasci ponašanja političara – nadmetanje za vlast, a birači su dosta pasivni, malo ih izlazi na izbore, a oni koji i izlaze biraju po tradicionalnom nahodjenju.*
- *Trajno iseljavanje mladih posljedica je političke nestabilnosti i neizvjesne budućnosti, više nego ekonomska situacija.*
- *Izrazito sam nezadovoljan političkom situacijom u RH i smatram da je to glavni razlog iseljavanja mladih, dok se u međuvremenu političari prepucavaju tko je partizan a tko ustaša.*
- *Potrebno je da se visokoobrazovano stanovništvo više aktivira u politici.*
- *Stanovništvo bi se trebalo više educirati o politici te sudjelovati kada treba (izbori i sl.), a ne samo prigovarati i biti pasivno.*
- *Politika je zanimanje koje služi građanima. Ne treba gledati osobni profit nego raditi za dobro građana.*

U odnosu na prostor na kojem političari djeluju, studentima je postavljeno pitanje na kojoj razini

TABLICA 3. *Na kojoj razini smatrate da političari imaju više utjecaja?*

TABLE 3 *At which level do you believe the politicians have more influence?*

Ponuđeni odgovor / Answer offered	Broj osoba koje su odgovorile na pitanje / The number of persons who answered the question	%
Lokalnoj razini / At the local level	85	49,1
Regionalnoj (županijskoj) razini / At the regional (county) level	31	18
Državnoj razini / At the state level	50	28,9
Na svim razinama / At all levels	1	0,5
Ne znam / I do not know	6	3,5

Izvor: Anketno istraživanje, 2017. / Source: Survey research, 2017

In the section of the survey concerning the viewpoints and opinions of students regarding politicians, no less than 125 students (72.3%) believe the politicians have more negative than positive influence on society. The number of students who believe that their influence is exclusively negative is 30 (17.3%), while 1.7% claim that the influence is rather positive than negative. Those who did not know how to answer this question amount to 8.1% of the surveyed. When asked whether they believe the politicians in Croatia are trustworthy, 143 students (82.7%) answered negatively, 12.7% think the politicians are neither reliable nor unreliable and 3.5% did not know the answer. None of the surveyed students said the politicians in Croatia are trustworthy. One of the reasons for mistrust can be the lack transparency. Regarding transparency, 38.2% of the surveyed believe elections in Croatia are not always transparent, 27.2% think they are partially transparent, a 12.7% consider them transparent. A large number of students (as high as 20.8%) did not know how to answer the question.

Along with the survey questions, which were mainly of a closed type, additional notes at the end of the survey instructed the students to write their own opinions and viewpoints in free form, which they deemed important to express and which might not have been included in the survey. In this regard, some of the answers the students could add in short form and, therefore, fill up gaps in their previous responses are given below. A selection of opinions regarding the politicians and politics in Croatia:

- *It is sad that the same behaviour patterns of politicians are constantly seen on our political stage – competing*

smatraju da političari imaju najvećeg utjecaja. Odgovori su analizirani u Tablici 3.

Očito je da studenti najviše smatraju da je lokalna razina ta koja omogućuje političarima da učvrste svoj utjecaj (pod pretpostavkom da na lokalnoj razini imaju više mogućnosti za bolji uvid u političko djelovanje pojedinaca i stranaka, ili su svjesniji onoga što se u manjoj sredini ne može/može ostvariti djelovanjem lokalnih političara). Za državnu razinu manji broj studenata smatra da politički utjecaj nije toliko jak kao na lokalnoj razini (manje od 30 %), što može biti posljedica (u posljednje vrijeme) učestalih „pre-slagivanja“ vlada, smjena ministara, promjena vladajućih koalicija i sl., za koje se dobiva dojam da su kratkotrajne i neučinkovite. Mišljenje jednog studenta:

- *Ovlasti lokalne samouprave bi trebale biti veće, a izbori transparentniji.*

Studenti također većinom smatraju da biti političar danas u Hrvatskoj nije prestiž, 60,1 %, dok je prema 23,1 % ispitanih biti političar ipak prestižno zanimanje. Tu je i 12,7 % ispitanih koji ne znaju odgovoriti na postavljeno pitanje, dok 4 % ne želi odgovoriti.

Stavovi prema nacionalnoj politici i institucijama

S obzirom na to da se u javnom prostoru često vode polemike o tome koliko je Hrvatska nacionalistički orijentirana zemlja, studenti su zamoljeni da odgovore je li po njihovu mišljenju Hrvatska nacionalistička ili liberalno orijentirana zemlja. Iz odgovora je očito da je Hrvatska prema mišljenju studenata više nacionalno nego liberalno orijentirana, što može biti posljedica nekih utjecaja poput javnih medija ili odnosa snaga na političkoj sceni, a manje nekih osobnih iskustava i stavova. Također, tu je i relativno velik broj neodlučnih koji ne mogu procijeniti.

U sklopu provedenog istraživanja cilj je bio istražiti i odnos studenata prema hrvatskoj nacionalnoj politici. U tom smislu, postavljeno je nekoliko pitanja koja se odnose na transparentnost izbora te smjer u kojem ide hrvatska

for power, with voters being rather passive, a small number of them going to the polls, while those who do go, do it out of traditional discretion.

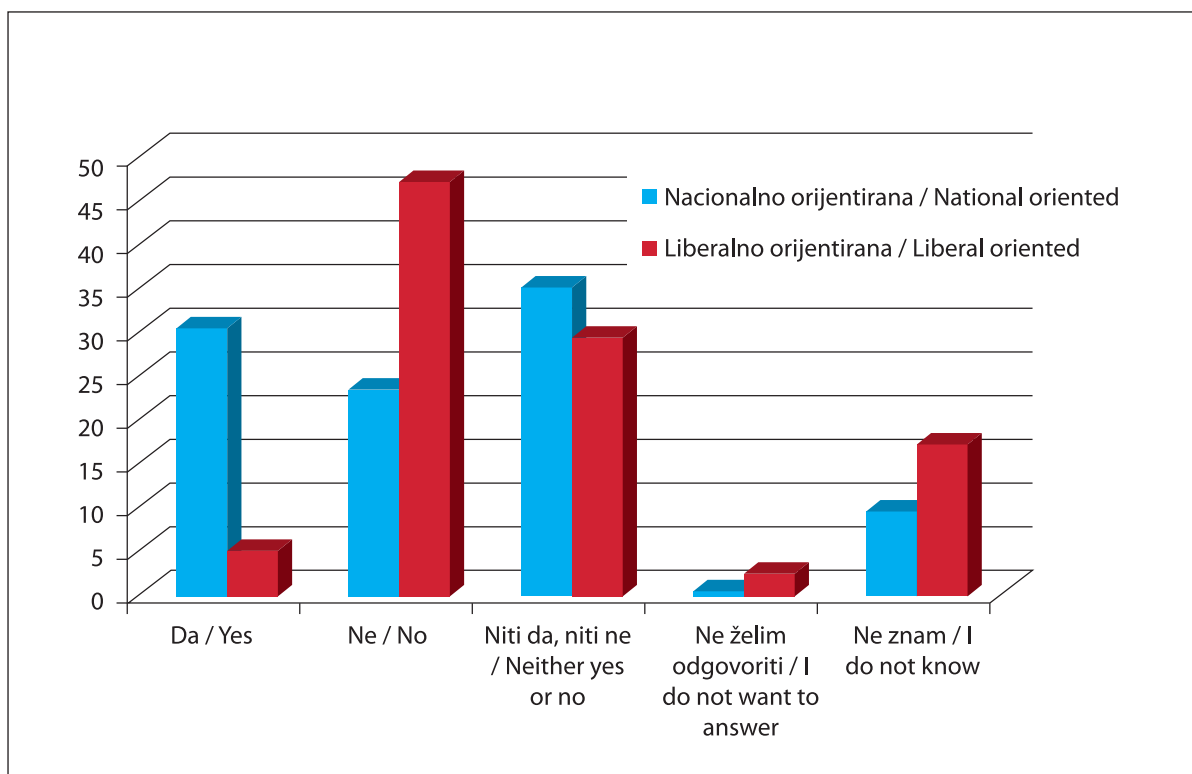
- *The permanent emigration of young people is a consequence of political instability and its uncertain future rather than economic situation.*
- *I am extremely disappointed with the political situation in the Republic of Croatia and I believe it is the main reason for the emigration of the young, while in the meantime the politicians trade shots over who is a partisan and who is Ustasha.*
- *It is necessary that the highly educated population becomes more politically active.*
The population should educate themselves more about politics and participate when needed (elections etc.) instead of just complain and be passive.
- *Politics is a profession which serves citizens. One should not seek personal profit but work for the well-being of people.*

In terms of the area in which politicians act, the students were asked on which level they believe the politicians have the strongest influence. The answers are analysed in Table 5.

It is evident the students mostly believe it is locally where the politicians are enabled to strengthen their influence (under the assumption that at the local level the students have more opportunities for better insight into political activity of individuals and parties or that they are more aware of what can or cannot be achieved by local politicians acting in smaller settings). As for the state level, a smaller number of students (less than 30%) believe that political influence is not as strong as on a local level, which may (lately) be a consequence of frequent government “rearrangements”, removal of ministers from office, changes of governing coalitions etc., which leaves an impression of short-term and inefficient governments. One student’s opinion:

- *The authority of local self-government should be stronger and elections more transparent.*

The majority of students (60.1%) also believe being a politician in Croatia today is not prestigious, while 23.1% of the surveyed disagree, 12.7% do not know how to answer and 4% do not wish to answer.

SLIKA 1. Mišljenje studenata o Hrvatskoj kao nacionalistički ili liberalno orijentiranoj zemlji (u postocima) (Izvor: Anketno istraživanje, 2017.)

FIGURE 1 Student's opinion on Croatia as nationalistically or liberally oriented country (in percentage) (Source: Survey research, 2017)

politika.

Studenti su također izrazili i svoje mišljenje o tome u kojem smjeru ide hrvatska politika. Najveći broj studenata, njih 130 ili 75,1 %, ne misli da hrvatska politika ide u dobrom smjeru, 13,9 % misli da ide u djelomično dobrom smjeru, a samo 2,3 % da ide u dobrom smjeru. Nešto manje od 9 % studenata ne zna odgovoriti na postavljeno pitanje. Neki od studentskih komentara vezanih uz navedena pitanja:

- *Ne vjerujem u politiku, sve je to igrokaz prodanih duša!*
- *Smatram da smo mi kao narod u cjelini u potpunosti odgovorni za situaciju u kojoj se nalazimo jer smo pasivni i mirno gledamo dok nam se to sve događa i da je Hrvatska uskoro osuđena na propast jer svi politički obrazovani ljudi odlaze iz države.*
- *Smatram da bi trebalo biti više morala i etike u djelovanju političara.*
- *Situacija u politici Hrvatske je katastrofalna.*
- *Političari su nam podobni, ne ovisimo o sebi, pijuni smo vanjske politike jačih država što samo*

Attitude towards national politics and institutions

Given that the public sphere is often full of polemics on how much is Croatia nationalistically oriented, the students were asked whether they think it is nationalistically or if it is liberally oriented. From the answers it is clear that, according to their opinion, Croatia is more nationalistically than liberally oriented, which may be an effect of some influences, such as public media or balance of power on the political stage, rather than certain personal experiences or viewpoints. Likewise, there is a relatively large number of indecisive students who cannot make an evaluation.

As a part of the conducted research the aim was also to examine the attitude of the students toward Croatian national politics. In this regard, several questions concerned the transparency of elections and the direction of Croatian politics.

The students also expressed their opinion on the direction of Croatian politics. The largest number of them, 130 students (75.1%) do not think the Croatian politics goes in the right direction, 13.9%

pokazuje odlike naših političara. Korumpirani smo i slika je loša, a budućnost ne izgleda svijetlo.

Iz studentskih odgovora očito je gotovo apsolutno nepovjerenje u hrvatsku politiku i političare čime se samo potvrđuju već navedeni razlozi političkog nedjelovanja i nedostatka političkog aktivizma, a time i mogućnosti da se nešto promijeni.

Kada je u pitanju broj stranaka na hrvatskoj političkoj sceni, najveći dio ispitanih smatra da ih ima previše, 61,8 %, 20,2 % smatra da ih nema previše, a 16,8 % nije znalo odgovoriti. Ujedno, čak 47,4 % ispitanih misli da u Saboru treba biti manji broj zastupnika. Nešto manje, 24,3 % smatra da bi taj broj trebao biti isti kao i sada, a 3,5 % smatra da bi broj zastupnika trebao biti i veći. Gotovo 25 % ispitanih ne zna odgovor na ovo pitanje.

Kada se analizira pitanje o regionalnoj zastupljenosti u Hrvatskom saboru, rezultati pokazuju da gotovo 70 % studenata smatra da je regionalna zastupljenost nejednaka, to jest nepravedna, te da nisu sve hrvatske regije dobro zastupljene u jednom od najviših državnih tijela Republike Hrvatske. Samo 8,7 % njih misli da je regionalna zastupljenost dobra, dok 22 % ne zna (što je u skladu s odgovorima o tome da politiku prate samo povremeno te da ih ona baš i ne zanima). Neka od dodatnih razmišljanja studenata uz navedeno pitanje su u nastavku:

- Učinite nešto za narod. Slavonija i Baranja su marginalizirane. Smanjite porezne stope, porezno rasteretite Slavoniju i Baranju, pružite im veći poticaj i javnu podršku i veća financijska sredstva. Centralizacija je u svakom segmentu prejaka, treba je oslabiti i ojačati politički i ekonomski druge dijelove Hrvatske. Neka se ministarstva prebace u druge gradove, Hrvatska nije Zagreb! Neka Ministarstvo poljoprivrede ode u Slavoniju odnosno Ministarstvo turizma u Istru ili Dalmaciju, ali i ostala ministarstva isto. Više ulaganja u obrazovanje koje je temelj naše budućnosti.

Pitanje koje se povremeno javlja u javnosti,

think it follows a partially right course and only 2.3% believe it to be the right way. Somewhat less than 9% of the students do not know how to answer. Some of the students' comments regarding this set of questions:

- I do not believe in politics, it is all just a play of those who sold their souls!*
- I believe we as a nation in its entirety are completely responsible for the situation in which we find ourselves because we are passive and idly watch as everything happens to us and Croatia is doomed to failure because all politically educated people leave the country.*
- I believe active politicians should have more morals and be more ethical.*
- The situation in Croatia is extremely catastrophic.*
- Our politicians are acceptable, we do not depend on ourselves, we are pawns of stronger countries' foreign politics, which testifies to qualities of our politicians. We are corrupt and the image is bad and the future does not look bright.*

From the students' point of view there is an obvious distrust in Croatian politics and politicians which confirms the above mentioned reasons for political inactivity and lack of political activism, and with that the opportunity for change.

With regard to the number of parties on the Croatian political stage, the majority of the respondents (61.8%) are of the opinion that there are too many parties, while 20.2% disagree with them and 16.8% did not know the answer. Additionally, as much as 47.4% of the surveyed think the Parliament should have fewer representatives. Somewhat less students (24.3%) believe the number should remain the same and 3.5% believe the number of representatives should be bigger. Almost 25% of the students do not know how to answer.

When the question of regional representation in the Croatian Parliament is analysed, the results show that almost 70% of the students consider it to be unequal or unfair and that not all Croatian regions are well represented in one of the highest state institutions of the Republic of Croatia. Only 8.7% of them feel the regional representation is good, while 22% do not know (which is in accordance with their statements that they follow politics occasionally and have no real interest in it). One of the additional opinions

naročito pred predsjedničke izbore, jest i može/mora li predsjednik/ca Republike Hrvatske imati veće ovlasti (kao što to npr. ima predsjednik SAD-a). Pita li se studente, njih 49 % smatra da te ovlasti ne treba povećavati, dok 38 % smatra da bi trebale biti veće. Na pitanje nije znalo odgovoriti 12,7 % studenata. Iako dominira mišljenje (gotovo polovica ispitanih) da ne treba širiti ovlasti predsjednika, može se reći da odgovori pokazuju podijeljenost mišljenja vezano uz ulogu predsjednika države. To upućuje na to da studenti ili nisu dovoljno upoznati s ovlastima predsjednika, ili im je sama funkcija manje bitna od primjerice uloge Vlade ili Parlamenta. S druge strane, kada se analizira stav studenata prema Saboru kao nositelju zakonodavne vlasti u Hrvatskoj, iznenađujuće je da njih 54,9 % smatra da Sabor ne bi trebao biti jedino tijelo u kojem se donose sve relevantne odluke (zakoni) vezane za državu. Samo 23,7 % studenata misli da bi Sabor trebao imati funkciju kakvu ima i danas, dok 19,7 % ne zna odgovoriti. Samo 1,7 % ispitanih nije htjelo odgovoriti na potavljeno pitanje.

Analizirajući odgovore na pitanja vezana uz članstvo Hrvatske u pojedinim organizacijama (poput Europske unije), dobiveni su sljedeći rezultati. Manje od četvrtine studenata (21,4 %) smatra da je Hrvatska profitirala ulaskom u Europsku uniju, dok suprotno misli 14,5 % ispitanih. Da je djelomično profitirala smatra najviše studenata – 97 ili 56,1 %, a ne zna odgovoriti na pitanje 7,5 %.

Studenti ujedno imaju i različit stav kada ih se pita za povjerenje prema hrvatskim odnosno europskim institucijama. Na ljestvici od 1 do 5 najviše studenata (48 %) odgovorilo je da ima dovoljno (dva) povjerenja u hrvatski politički sustav, a 25,3 % hrvatskom političkom sustavu dalo je ocjenu 3. Potpuno nepovjerenje u hrvatski politički sustav ima 22,5 % studenata, dok je vrlo zadovoljno (četiri) njih 3,5 %. Potpuno povjerenje (ocjena 5) u naš sustav ima samo jedan student.

Neki stavovi studenata vezano uz prethodno pitanje:

- *Smatram da u našoj zemlji postoji dovoljan broj*

regarding this question is given here:

- *Do something for the people. Slavonia and Baranja are marginalized. Lower the tax rates, give tax reliefs to Slavonia and Baranja, offer them better incentives and public support and higher funding. Centralization is too strong in every segment, it should be weakened and other parts of Croatia should be politically and economically strengthened. Ministries should be transferred to other cities; Croatia is not Zagreb! The Ministry of Agriculture should move to Slavonia and the Ministry of Tourism to Istria or Dalmatia, but other ministries as well. Higher investment in education which is the foundation of our future.*

The question that occasionally arises in the public, especially before presidential elections, is whether the President of the Republic of Croatia must/can have greater authority (similarly to the President of the USA). If the students are asked, 49% of them believe their authority should not be greater, while 38% think it should and 12.7% of the students did not know the answer. Although not giving the President a greater authority is the prevailing opinion (almost half of the surveyed), it could be said that the answers show a divisiveness of opinions regarding their role in the country. This indicates either that the students are not acquainted enough with the President's authority or that the function itself is less important to them than, for example, the role of the Government or the Parliament. When analysing the attitude of the students toward the Parliament as the holder of the legislative power in Croatia, it is surprising that 54.9% of the students believe it should not be the sole institution which makes all the relevant decisions (laws) important for the country. Only 23.7% think the Parliament's function should remain as it is, while 19.7% do not know the answer. Just 1.7% of the surveyed did not wish to answer the question.

Having analysed the answers to the questions pertaining Croatia's membership in certain organizations (such as the EU), the following results were obtained. Less than a quarter of the students (21.4%) believe Croatia profited by joining the EU, while 14.5% think otherwise. Most students – 97 of them, or 56.1% - believe Croatia partially profited and 7.5% of the students could not answer the question.

The students also have a different viewpoint when

ljudi koji političku scenu mogu držati aktivnom i produktivnom, ali nedostaje nam prije svega poštenje i poštivanje zakona da bi bilo bolje.

- *Politički sustav ne funkcionira i treba ga temeljito mijenjati ili rušiti. Slobode, zdravlje i kvalitetan život su ilegalni za većinu ljudi.*
- *Trebaju se pod hitno provesti reforme na području pravosuđa i policije.*
- *Najveći problem je popis birača, to jest prevelik broj birača u odnosu na stvarno stanje. Također treba djelovati u cilju poticanja birača na izlazak na izbore. Sadašnji mali odaziv (40 – 50 %) čini izabranu vlast praktički nelegitimnom.*

Iz navedenih odgovora očito je da studenti prepoznaju neke od najvažnijih problema s kojima se susreće hrvatska politika (neuređeni popisi birača, korupcija, nepoštivanje zakona), ali očituju i nemoć da kao pojedinci bilo što promijene te da bi za suštinski pozitivne pomake u tom smislu trebalo kolektivno djelovanje (djelovanje društva u cjelini).

Također, studentima je pružena mogućnost odabira institucije u koju na hrvatskoj, ali i europskoj i svjetskoj razini imaju najviše povjerenja. Postojala je mogućnost višestrukog izbora odgovora kako bi se dobio uvid imaju li kod studenata veću važnost civilne organizacije ili represivne institucije. Od svih ponuđenih odgovora vidljivo je da najviše povjerenja studenti imaju u vojsku, dok je na drugom mjestu Europska unija. Ovdje treba istaknuti da su mlađi studenti (studenti preddiplomskih studija) u većem broju dali povjerenje vojsci (i policiji), a također je očito da i NATO kao institucija ima kod studenata relativno visoku razinu povjerenja (sveukupno 83 studenta ima najviše povjerenja u ove institucije). Studenti diplomskih studija u najvećoj mjeri dali su povjerenje Europskoj uniji, njih 11 od 26 ispitanih. Najmanje povjerenje studenti imaju u Sabor i Vladu (manje od 5 %). Očigledno je da studenti imaju najmanje povjerenja u one institucije na koje imaju utjecaj svojim glasom (Vlada i Sabor), dok je povjerenje u vojsku posljedica činjenice što je Hrvatska još nedavno bila u ratu pa je percepcija vojske iznimno pozitivna. Također je u posljednje vrijeme popularnost vojske kod mladih očita u smislu da

asked about trusting Croatian and European institutions. On a scale from 1 to 5, the majority (48%) answered they have sufficient (2) confidence in the Croatian political system, while 25.3% graded it with a 3. A complete lack of confidence in the Croatian political system is expressed by 22.5% of the students, while 3.5% are very satisfied (4). Only one student has a complete confidence (grade 5) in our system.

Some of the students' viewpoints regarding the previous question:

- *I believe there is an adequate number of people in our country who could hold the political stage active and productive but first of all we lack honesty and adherence to laws.*
- *The political system does not function and should be thoroughly changed or torn down. Personal freedoms, health and quality of life are illegal for most of the people.*
- *Reforms of judiciary and police should be carried out immediately.*
- *The biggest problem is the electoral roll, that is, the number of voters is too large compared to the actual circumstances. Moreover, it is necessary to act with the intention to encourage voters to go to the polls. The current low turnout (40-50%) makes the chosen power practically illegitimate.*

From answers mentioned above it is obvious that students recognize most important issues which Croatian politics deals with (Register of voters, corruption, non-compliance with laws) but also manifest disability that as individuals could change anything and reverse the essence of the problems. For that to happen collective performance is required (activity of the whole society).

Likewise, the students were given an opportunity to choose an institution at the Croatian, but also at the European and global levels, in which they have most confidence. The question offered a multiple choice answer in order to gain insight on whether civil organizations or repressive institutions are more important to the students. It is evident that, out of all the answers that were offered, the students have most confidence in the army, while the European Union is in the second place. It is worth mentioning here that the younger students (undergraduates) gave their trust to the army (and police) in higher percent-

vlada velika zainteresiranost za zanimanje profesionalni vojnik dijelom i zbog financijske sigurnosti (stipendije) kao i kasnijeg sigurnog zaposlenja. Činjenica jest i da se vojska nalazi u vrhu institucija kojima domaća javnost vjeruje, i tako visoku razinu povjerenja zadržava već godinama. Ovo je od osobite važnosti u uvjetima rapidnog pada povjerenja u institucije države, što dodatno otežava proces demokratizacije i izlaska iz parohijalnog društva obilježenog skepticizmom i niskim interpersonalnim povjerenjem, pa stoga one rijetke institucije kojima javnost poklanja povjerenje mogu poslužiti kao temelji na kojima će se postupno usmjeravati kolektivna svijest prema novim vrijednostima (TRZUN, 2012.). Može se reći da su mladi u Hrvatskoj podjednako nepovjerljivi prema političkim institucijama kao i mladi iz ostalih zemalja Europske unije, posebno kada je riječ o stranačkom životu.

Naime, istraživanje političkog povjerenja (konkretno povjerenja u nacionalne parlamente i političke stranke) mladih u dobi od 15. do 25. godina u Austriji, Estoniji, Francuskoj, Italiji, Slovačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu pokazuje da je ono također vrlo nisko (URL 2) pri čemu su političke stranke kod većine na začelju ljestvice povjerenja (GVOZDANOVIĆ, 2014.).

Ipak, politike za mlade na europskoj razini su konvergentna i poprilično jasno orijentirana područja. Poticanje participacije mladih kao temelj politika za mlade u središtu je Vijeća Europe i Europske komisije, a komplementarne su i vri-

age, and it is also clear that NATO as an institution has a relatively high level of students' confidence (83 students has most trust in these institutions). Older students (graduates) mostly opted for the EU, 11 of 26 students. The least confidence (less than 5%) the students showed to the Parliament and the Government. Students have obviously much less confidence in institutions which they can influence with their votes, while the confidence in Croatian Army is much larger which is the result of the fact that Croatia recently came out of war so the perception of the Army is extremely positive. Moreover, the Army has been recently very popular among young people who choose to be professional soldiers due to security which Army provides (scholarship) as well as later security of employment. The fact is that the Army is in the top of institutions in which public trusts and it has enjoyed a high level of confidence for years. This is very important especially in the period of rapid decline of confidence in the state institutions which complicates process of democratization and rising from parochial society characterized with scepticism and low interpersonal trust. So there are rare institutions to which the public gives its trust and can serve as a basis on which collective mind will be gradually be directed towards new values (TRZUN, 2012). It can be said that the young in Croatia are equally distrustful toward political institutions as their peers from other EU countries, especially in regard to political parties.

To be precise, the research on political trust (specifically, trust in national parliaments and political par-

TABLICA 4. U koju instituciju (od navedenih) imate najviše povjerenja?

TABLE 4 Which institution (out of those cited here) do you trust the most?

Ponudeni odgovor / Answer offered	Broj odgovora / Number of answers	%
Europska unija / European Union	54	31,2
NATO / NATO	28	16,2
Sabor / Parliament	7	4,0
Predsjednik/ca / President	9	5,2
Vlada / Government	2	1,2
Policija / Police	12	6,9
Vojska / Army	58	33,5
Ništa od navedenog / None of the above	20	11,6

Izvor: Anketno istraživanje, 2017. / Source: Survey research, 2017

jednosti, kao i vizija mladih (KOVAČIĆ, 2015.).

Studentski komentar uz postavljeno pitanje čak i dodatno daje snagu i povećava potencijalne ovlasti institucije Europske unije nad hrvatskim institucijama:

- *Mislim da je situacija u državi potpuno jasna i da svi vide što se događa te da nam je jedini spas novo „vodstvo“, to jest osobe koje će bar privremeno odraditi posao i pokušati spasiti državu. Osobe bi trebale biti iz neke strane ustanove, npr. Europske unije.*

Uloga studenata u politici

Završno pitanje bilo je vezano uz ulogu studenata u politici, odnosno trebaju li se studenti više uključivati u politiku i tako utjecati na donošenje političkih odluka koje bi bile relevantne za mlade ljude. Tu je mišljenje studenata vrlo čvrsto i jedinstveno – njih 71,7 % smatra da bi uključenost studenata u politiku trebala biti veća, dok ih 21,4 % smatra da bi se studenti trebali samo djelomično uključiti u politiku i političko odlučivanje. Protiv toga je 2,3 % ispitanih, a 3,4 % nije znalo odgovor. Nije željelo odgovoriti 1,2 % studenata. Dakle, prevladava mišljenje da bi studentska uključenost u politiku trebala biti veća, ali je iz prethodnih odgovora vidljivo da se ne zna tko bi morao biti nositelj tog uključivanja (studenti pojedinačno, studenti preko političkih stranaka – što je nerealno jer je politička aktivnost zanemariva, ili nekih drugih oblika nepolitičkog udruživanja, ali s ciljem da se glas studenata u politici čuje i uzme u obzir). Komentari studenata vezani uz uključivanje mladih u politiku:

- *Dati više obveza i funkcija mladima u politici i pomladiti općenito hrvatsku politiku. Po mojem mišljenju previše je konzervativnih političara trenutačno na političkoj sceni.*
- *Smatram da bi se mladi ljudi trebali više uključivati, no problem je u prevelikom utjecaju okoline te ne mogu samostalno donijeti odluke, a i hrvatska politika je u kaos i nemaju povjerenja u političare.*
- *Smatram kako mladi nemaju dovoljno prostora*

(ties) of the young, ages 15 to 25, in Austria, Estonia, France, Italy, Slovakia and the United Kingdom indicates that it is also at a very low level (URL 2) wherein political parties in most instances bring up the rear on the scale of trust (GVOZDANOVIĆ, 2014).

However, politics directed at young people at the European level is a convergent and rather clearly oriented area. Encouraging the participation of the young as groundwork for such politics is at the centre of the European Council and the European Commission, and values as well as the vision of the young are complementary (KOVAČIĆ, 2015).

This student's comment on the question that was asked is even more empowering and enlarges the potential authority of the EU over Croatian institutions:

- *I believe the situation in the country is perfectly clear and everyone sees what is happening and that our only solution is a new “leadership”, that is, people who will at least temporarily do a good job and try to save the country. These people should come from some foreign institution, e.g. the EU.*

The role of the students in the politics

The final question was concerned with the role of the students in politics, i.e. whether they should become more involved in politics and therefore influence the political decision-making which would be relevant for young people. In this regard, their opinion was firm and unitary –71.7% of them believe the students' involvement in politics should be bigger, while 21.4% think students should be involved in politics and political decision-making only partially. On the other hand, 2.3% of the surveyed oppose this claim, while 3.4% did not know the answer and 1.2% of the students did not wish to answer. Therefore, the prevailing opinion is that student political involvement should be greater, but it is evident from the previous answers it is unknown who would be the standard-holder of that involvement (students alone, students through political parties – which is unrealistic given that the political activity is minor – or some other form of unpolitical merger, but with the aim of making the students' voice heard and taken into account in politics). Selected comments of students regarding the involvement of young people in politics:

ra u današnjoj politici u Republici Hrvatskoj, a kako bi mogli dosta pridonijeti s obzirom na drukčije poglede i stavove.

- *Studenti bi se apsolutno više trebali uključiti u politiku jer su oni nosioci budućnosti i hrvatske države.*

Podzastupljenost mladih na mjestima odlučivanja znakovito su povezani s naglašenom fragmentiranošću, atomiziranošću i nedostatnom profiliranošću institucija i organizacija mladih koje bi trebale promovirati i zastupati njihove interese (ILIŠIN, 2008.). Ipak, moguće je zaključiti da u Hrvatskoj studenti, iako nisu posve ravnopravni sa zrelim stanovništvom, s vremenom postaju zastupljeniji u entitetima formalne politike. Ta je tendencija vidljiva u činjenici da tijela niže razine političke odgovornosti u svojim redovima imaju studente koji se afirmiraju ranije nego što je to bio slučaj u prošlosti (KOVAČIĆ, 2014.).

Kao posljedica političke neaktivnosti vlada široka zabrinutost među političarima i službenicima da će ove očite generacije političkih skeptika svoju duboku averziju prema političkom procesu prenijeti u kasnije faze svojega života i s vremenom zamijeniti građanski orijentirane starije generacije te napokon staviti na kušnju legitimitet samoga političkog sustava (HENN, WEINSTEIN, 2006.). Tu tvrdnju potkrepljuju velikim dijelom i rezultati ove ankete koja ukazuje najvećim dijelom rezultata da anketirani studenti nemaju političkih ambicija, da ih politika ne zanima (redovito je prati samo 21 % studenata), dok ih je čak 86 % politički neaktivno, a 72 % ima mišljenje da je djelovanje političara više negativno nego pozitivno. U nastojanju da se mladi u većoj mjeri pojave kao politički sudionici, europske zemlje prakticiraju nekoliko instrumenata za poticanje političke participacije i utjecaja mladih. Glavni su oblik sudjelovanja mladih na lokalnim, regionalnim i nacionalnim razinama vijeća mladih (*youth councils*), a u nekim zemljama i parlamenti mladih, dok su kao dodatni oblik utjecaja mladih na donositelje političkih odluka osnovana odgovarajuća koordinacijska tijela. Uz to, u nizu zemalja sistematiziraju se i šire bitne informacije od mladih i za mlade,

- Give the young more obligations and functions in politics and generally rejuvenate Croatian politics. In my opinion, there are currently too many conservative politicians on the political stage.

- I believe the young should become more involved but the problem lies in too much influence from their environment and they cannot make decisions by themselves, and Croatian politics is in chaos and the young have no trust in politicians.

- I believe the young do not have enough room today in the politics of the Republic of Croatia and they could contribute adequately considering different views and standpoints.

- Students should absolutely become more involved in politics because they are the standard-holders of future and Croatia as a country.

The underrepresentation of the young in the places of decision making is indicatively connected with the pronounced fragmentation, atomization and insufficient prominence of youth institutions and organizations that should promote and act on behalf of their interests (ILIŠIN, 2008). However, it is possible to deduce that students in Croatia, although not entirely equal to mature population, have been increasingly represented in formal political entities. This tendency is evident from the fact that the bodies with a lower level of political responsibility have students in their ranks, who establish themselves earlier than it used to be the case in the past (KOVAČIĆ, 2014).

As a consequence of political inactivity of young people, there is a widespread concern among politicians and officials that this apparent generation of political sceptics will carry their deep aversion to the political process with them, in time replacing the more civic-oriented older generations, and ultimately calling into question the legitimacy of the political system itself (HENN, WEINSTEIN, 2006). This statement in large part confirms this survey which showed that students do not have political ambitions, that politics does not interest them (on everyday basis only 21% of students follow politics), while 86% of them are politically inactive and 72% of them think that politicians have more negative than positive influence on society. In an effort to make the young emerge as political participants to a greater extent, European countries put in practice several instruments for encouraging political participation and influence of

provode ciljane kampanje u svrhu porasta političke participacije mladih i stimulira njihovo sudjelovanje u javnim raspravama, ponajprije na lokalnim razinama. Dakako, u svim zemljama postoje različite vrste omladinskih, ali i drugih civilnih udruga kroz koje mladi mogu djelovati na javnoj sceni (ILIŠIN, 2003.).

ZAKLJUČAK

Analizu zanimanja studenata za politiku treba smjestiti u širi kontekst zainteresiranosti mladih za fenomen *političkog*. Upravo je taj interes od krucijalne važnosti za očuvanje i unaprjeđenje demokratskoga političkog poretka konkretne zemlje. Mladi pokazuju neke konstantne odrednice demokratskog potencijala. Istraživanja su pokazala da su mladi uglavnom distancirani od politike, napose od njezine institucionalne verzije, a ako se aktiviraju, imaju inklinaciju prema „izvaninstitucionalnom političkom djelovanju, kao i zauzimanju radikalnijih pozicija” (KOVAČIĆ, 2014. prema ILIŠIN, 2002., 155).

Na tom tragu su i rezultati provedene ankete koji pokazuju samo djelomičnu zainteresiranost studenata geografije za političku scenu i političku situaciju u Hrvatskoj, pa i u svijetu. Vrlo je zabrinjavajuća činjenica da u pojedinim slučajevima kod određenog broja studenata neznanje, pa i nezainteresiranost o pojedinoj temi ili problematici dolazi do izražaja, bez obzira na brojnost i dostupnost raznih izvora informacija. To je očekivano povezano s nezainteresiranošću za politiku općenito. Također, visok stupanj nepovjerenja u hrvatske institucije govori o lošoj slici koju politika i političari imaju u Hrvatskoj, naročito među mladima.

Osim nekoliko pojedinaca koji imaju vrlo velik interes za politiku i prate je svakodnevno jer smatraju da ona izravno utječe na njihove živote, kako na lokalnoj tako i na regionalnoj i državnoj razini, a velik dio studenata, zbog opće političke „nezainteresiranosti“ za mlade (osim na deklarativnoj razini) te vjerojatno drugih preokupacija (kao što je studiranje, egzistencijalni problemi, privatni život i sl.) imaju čak i izrazito negativan stav prema politici i političarima. S obzirom na

the young. The main form of youth participation on local, regional and national levels are youth councils and in some countries youth parliaments, while corresponding coordination bodies were found as an additional type of youth influence on political decision-makers. Additionally, in a number of countries, important information from the young and for the young are systematized and distributed, targeted campaigns are carried out with the aim of increasing the political presence of the young and stimulating their participation in public debates, first of all on local levels. Needless to say, in all countries there exist different variations of youth, but also other civilian associations through which the young can be active on a public stage (ILIŠIN, 2003).

CONCLUSION

The analysis of the interest of students in politics should be put in a broader context of the interest of the young for the phenomenon of what is *political*. It is precisely that interest which is of crucial importance for preservation and improvement of political order of a certain country. The young exhibit some concrete determinants of a democratic potential. Specifically, studies have shown that the young are mainly put at a distance from politics, especially by the institutional version of it, and if they become more active, they are inclined toward “extra-institutional political engagement, as well as taking more radical positions” (KOVAČIĆ, 2014 according to ILIŠIN, 2002, 155).

Along these lines are the results of the conducted survey, which show just a partial interest of geography students in political stage and the political situation in Croatia and the world. It is a very disconcerting fact that in some instances the lack of knowledge of a certain number of students and even the lack of interest for particular topics or problems is manifested, regardless of the quantity and availability of different sources of information. As one could expect, that is associated with a general lack of interest in politics. Additionally, a high degree of distrust in Croatian institutions speaks of a bad image that politics and politicians in Croatia have, especially among young people.

Apart from several individuals who share a great in-

nisku razinu participacije sveučilišnih studenata i ostalih mladih u organizacijama, može se zaključiti da time pridonose vlastitoj samomarginalizaciji odbijajući promjenu unutar postojeće forme formalne participacije (GVOZDANOVIĆ, 2010.). Slaganje o tome da bi djelovanje sudenata u politici i donošenju odluka koje se tiču njih direktno trebalo biti veće, ipak govori o tome da studenti imaju interesa da im se status i položaj u zemlji poboljšaju te da se i njihovi problemi osvijeste i počnu rješavati.

terest in politics and follow it on a daily basis because they believe it directly affects their lives at the local as well as regional and state levels, a large number of students have an extremely negative attitude toward politics and politicians because of a general “lack of interest” for the young (not counting the declaratory level) and possible other preoccupations (studying, existential problems, personal life etc.). Regarding the low formal participation of university students and other youth in organizations, it can be concluded that they are prone to self-marginalization in this respect, refusing to make a change within existing forms of formal participation (GVOZDANOVIĆ, 2010). The agreement that the engagement of students in politics and making decisions which directly affect them should be stronger testifies in favour of the fact that the students are interested in improving their status and position in the country and raising awareness about their problems so that they may start being solved.

IZVORI I LITERATURA / SOURCES AND BIBLIOGRAPHY

Anketno istraživanje, provedeno na Geografskom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu, svibanj 2017. / Survey research, conducted at the Department of Geography, Faculty of Science, University of Zagreb, May 2017

Atlas Europe, (ur. Klemenčić, M.), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1997., pp. 644.

BRANDINI, S. (2015): A Mixed Method Analysis od Students' view of Poltics, *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 177, 273-277, DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.02.333

GVOZDANOVIĆ, A. (2010): Some Indicators of Political Culture of Univerity Students in Croatia, *Sociologija i prostor*, 48, 188 (3), 461-477.

GVOZDANOVIĆ, A. (2014): Politički utjecaj i vrijednosti kao odrednice političkog povjerenja mladih u Hrvatskoj, *Revija za sociologiju*, 44 (1), 5-30.

HENN, M., WEINSTEIN, M. (2006): Young People and Political (In)activism, Why Don't Young people vote?, *Policy and Politics*, 34 (3), 517-534, DOI: 10.1332/030557306777695316

ILIŠIN, V. (2003): Politička participacija mladih i politika prema mladima: Hrvatska u europskom kontekstu. *Politička misao*, 40 (3), 37-57.

ILIŠIN, V. (2005): Političke vrijednosti, stavovi i participacija mladih: kontinuiteti promjene, u: *Mladi Hrvatske i europska integracija*, (ur. Ilišin, V), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 36-136.

ILIŠIN, V. (2008): Zagrebački studenti o demokraciji i političkom aktivizmu mladih, *Sociologija i prostor*, 46 (3-4), 311-340.

ILIŠIN, V. (2014): Studenti i politika: Pragmatizam bez iluzija, u: *Sociološki portret hrvatskih studenata* (ur. Ilišin, V.), Biblioteka Znanost i društvo (36), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 221-287.

ILIŠIN, V., POTOČNIK, D. (2010): A Sociological Portrait of Contemporary Croatian Youth, *Annales. Series historia et sociologia*, 20 (1), 41-56.

ILIŠIN, V., KOVAČIĆ, M. (2014): Studentsko viđenje generacijskih problema i potencijala, u: *Sociološki portret hrvatskih studenata* (ur. Ilišin, V.), Biblioteka Znanost i društvo (36), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Zagreb, 291-320.

ILIŠIN, V., SPAJČIĆ VRKAŠ, V. (2015): *Potrebe, problemi i potencijali mladih u Hrvatskoj*, Istraživački izvještaj, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Zagerb, pp. 194, dostupno na: <http://www.mdomsp.hr>, 12. 6. 2017.

KOVAČIĆ, M. (2014): Studenti kao društveni i politički subjekt, *Političke perspektive*, 4 (2), 44-60.

KOVAČIĆ, M. (2015): Politika za mlade u Hrvatskoj – anatomija jedne javne politike, u: *Demokratski potencijali mladih u Hrvatskoj* (ur. Ilišin, V. i dr.), Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, Zagreb, 269-301.

MARROCHI, T. (2016): *The need to re-engage Europe's youth*, European Policy Centre, <http://www.epc.eu/documents>, 14. 12. 2017.

SOLYIOM, A. (2011): High school and university stuents' opinions about politics, *Journal of comparative research in antroplogy and sociology*, 2 (1), 153-182.

TRZUN, Z. (2012): Kriza povjerenja u institucije: Istraživanje povjerenja u vojsku, *Polemos*, 15 (1), 33-54.

URL 1: *Građanski odgoj i obrazovanje u Hrvatskoj / pregled i preporuke*, Kuća ljudskih prava, http://www.kucaljudskihprava.hr/wpcontent/uploads/2017/03/KLJP_policy_GOOD1.pdf/, 25. 5. 2017

URL 2: *Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Research in the European Union (EUYOUPART)*, Institute for Social Research and Analysis, Vienna, 2005., https://www.jugendpolitikeneuropa.de/downloads/4-20-2241/euyoupart_finalcomparativerreport.pdf, 25. 5. 2017.

URL 3: *Youth and democracy: the changing face of youth political engagement*, Current Affairs Committee Rapporteur: Els AMPE, Belgium, <http://rm.coe.int/168071a321>, 14. 11. 2017.